

ПОСЛУГИ З ЛІКУВАННЯ, СУПРОВОДУ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ВІЛ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

FAST-TRACK
CITIES

Sponsored by

In partnership with:

Through support from:

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

PEPFAR
U.S. President's Emergency Plan for AIDS Relief

ДОКОНТАКТНА ПРОФІЛАКТИКА ВІЛ (ДКП) І ПОСТКОНТАКТНА ПРОФІЛАКТИКА ВІЛ (ПКП)

Цільова аудиторія

Надавачі медичних послуг для підлітків, які живуть з ВІЛ, в умовах обмежених ресурсів, включаючи клініцистів, медичних працівників, медичних сестер та фармацевтів

МЕТА

Створити потенціал надання якісних та доступних послуг з ДКП та ПКП для людей, які мають ризик інфікування ВІЛ

ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета цього модуля – підсумувати

- Рекомендації ВООЗ щодо послуг з лікування, супроводу і профілактики ВІЛ для підлітків, які живуть з ВІЛ

Після завершення цього модуля Ви зможете...

- Зрозуміти способи передачі ВІЛ у підлітків
- Охарактеризувати Міжнародні стандарти ВООЗ щодо надання якісних послуг охорони здоров'я для підлітків
- Описати, що мається на увазі під поняттям «дружні до підлітків медичні послуги»
- Розібратися, коли і як починати і проводити моніторинг АРТ у підлітків
- Зрозуміти принципи переходу від медичної допомоги для дітей до медичної допомоги для підлітків
- Описати особливі потреби підлітків з ключових груп населення
- Ознайомитися з рекомендаціями ВООЗ щодо профілактики раку шийки матки у дівчат-підлітків

ВСТУП

Підлітковий вік

- Швидкі темпи розвитку, а також емоційні та соціальні зміни

Підлітки

- Недостатньо охоплені послугами з лікування, супроводу і профілактики ВІЛ
- Високий ризик ситуацій, коли пацієнт не продовжує лікування
- Неналежне дотримання схеми лікування

Що нового у медичних послугах для підлітків: Інформаційний бюлетень ВООЗ 2015
Олд А. Ф., та ін. Характеристики залучення підлітків до антиретровірусної терапії і результатів серед ВІЛ-інфікованих підлітків і молоді порівняно з дорослим населенням – сім африканських країн, 2004–2013. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep.* 2014
Лемб М.Р., та ін. Високі відсотки випадання з системи надання допомоги до та після початку АРТ серед підлітків (15–24 роки) залучених до надання послуг з лікування, супроводу і профілактики ВІЛ. *СНІД.* 2014;28:559–68.
5 Денісон Дж., та ін. Дотримання антиретровірусної терапії та самоорганізація при ВІЛ з точки зору підлітків, які живуть з ВІЛ. *J Int AIDS Soc.* 2015.

ВСТУП

Підлітки

- Особливі потреби комплексного надання медичної допомоги
  - психосоціальна підтримка
  - медична допомога у сфері сексуального і репродуктивного здоров'я
- Перешкоди у доступі до медичних послуг і утримання у системі надання медичної допомоги
  - політичні та законодавчі перешкоди
  - пов'язані з віком сексуальної згоди

Маву В., та ін. Покращення психосоціальної підтримки ВІЛ-позитивних підлітків у Хараре, Зімбабве. PLoS One. 2013
ВІЛ і підлітки: настанови щодо тестування на ВІЛ, консультування і надання медичної допомоги для підлітків, які живуть з ВІЛ: рекомендації в рамках підходу громадської охорони здоров'я та міркування для керівників і менеджерів. ВООЗ 2014

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ

- Підлітки можуть інфікуватися ВІЛ двома способами
  - Вертикальний (передача від матері до дитини) або горизонтальний механізми передачі
- Підлітки, які живуть з ВІЛ
  - Включають осіб, які пережили вертикальну передачу ВІЛ у минулому
- Горизонтальна передача ВІЛ може відбутися двома шляхами
  - Передача статевим шляхом
  - Передача нестатевим шляхом
    - Вживання ін'єкційних наркотиків
    - Звичаї
      - наприклад, жіноче обрізання, нанесення шрамів спільним лезом та інші традиційні обряди, які вимагають порізів на шкірі
    - Медичні процедури
      - небезпечні хірургічні процедури, ін'єкції і переливання крові

ВИЗНАЧЕННЯ, ДІАГНОСТИКА І РОЗКРИТТЯ ВІЛ-СТАТУСУ

ВИЗНАЧЕННЯ, ДІАГНОСТИКА І РОЗКРИТТЯ ВІЛ-СТАТУСУ

За визначенням
ВООЗ підлітки –
це особи віком
від 10 до 19
років включно.

За деяких умов
особи віком від 15
до 19 років
вважаються
дорослими

Згідно з
рекомендаціями
ВООЗ:

Послуги з тестування на ВІЛ з
прив'язкою до лікування,
супроводу та профілактики повинні
бути доступними для підлітків у
всіх умовах

Підлітки, які живуть з ВІЛ, мають
отримувати консультації стосовно
потенційних переваг і ризиків
розкриття ВІЛ-статусу, а також
заохочення і підтримку з питань чи
потрібно розкривати ВІЛ-статус, а
також коли, які і кому повідомити
цю інформацію

ДОСТУПНІСТЬ ПОСЛУГ

Генералізована епідемія ВІЛ

Послуги з тестування на ВІЛ з прив'язкою до лікування, супроводу та профілактики слід **пропонувати** всім підліткам в умовах генералізованої епідемії

Концентрована епідемія ВІЛ

Послуги з тестування на ВІЛ з прив'язкою до лікування, супроводу та профілактики повинні бути **доступними** підліткам у випадку неінтенсивної чи концентрованої епідемії

**ДРУЖНІ ДО
ПІДЛІТКІВ
МЕДИЧНІ
ПОСЛУГИ**

ДРУЖНІ ДО ПІДЛІТКІВ МЕДИЧНІ ПОСЛУГИ

- Підлітки, які живуть з ВІЛ, стикаються з перешкодами
  - У доступі до медичних послуг і утримання в системі надання медичної допомоги
- Як показує практика, дружні до підлітків медичні послуги
  - Покращують результати лікування
  - Підвищують ефективність та прийнятність послуг
  - Підлітки, включно з тими, хто живе з ВІЛ
- За рекомендаціями ВООЗ дружні до підлітків медичні послуги
  - Необхідно розвивати у всіх умовах
  - Особлива увага підтримці дотримання схеми лікування і утримання в системі медичної допомоги

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ВООЗ ЩОДО НАДАННЯ ЯКІСНИХ ПОСЛУГ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

- **Стандарт 1** Обізнаність підлітків у сфері охорони здоров'я
- **Стандарт 2** Підтримка громади
- **Стандарт 3** Відповідний пакет послуг
- **Стандарт 4** Компетентність надавача медичних послуг
- **Стандарт 5** Характеристики закладу
- **Стандарт 6** Соціальна справедливість і відсутність дискримінації
- **Стандарт 7** Збір даних і покращення якості
- **Стандарт 8** Участь підлітків

ХАРАКТЕРИСТИКИ ДРУЖНІХ ДО ПІДЛІТКІВ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА ВИЗНАЧЕННЯМ ВООЗ

Справедливі: Усі підлітки можуть отримати медичні послуги, яких вони потребують.

Доступні: Підлітки можуть отримати послуги, які надаються.

Прийнятні: Медичні послуги надаються таким чином, щоб відповідати очікуванням клієнтів-підлітків.

Відповідні: Надаються відповідні медичні послуги, яких потребують підлітки.

Ефективні: Відповідні медичні послуги надаються належним чином і мають позитивний вплив на здоров'я підлітків.

ВПРОВАДЖЕННЯ ДРУЖНІХ ДО ПІДЛІТКІВ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Розробка національних стандартів якості
дружніх до підлітків медичних послуг

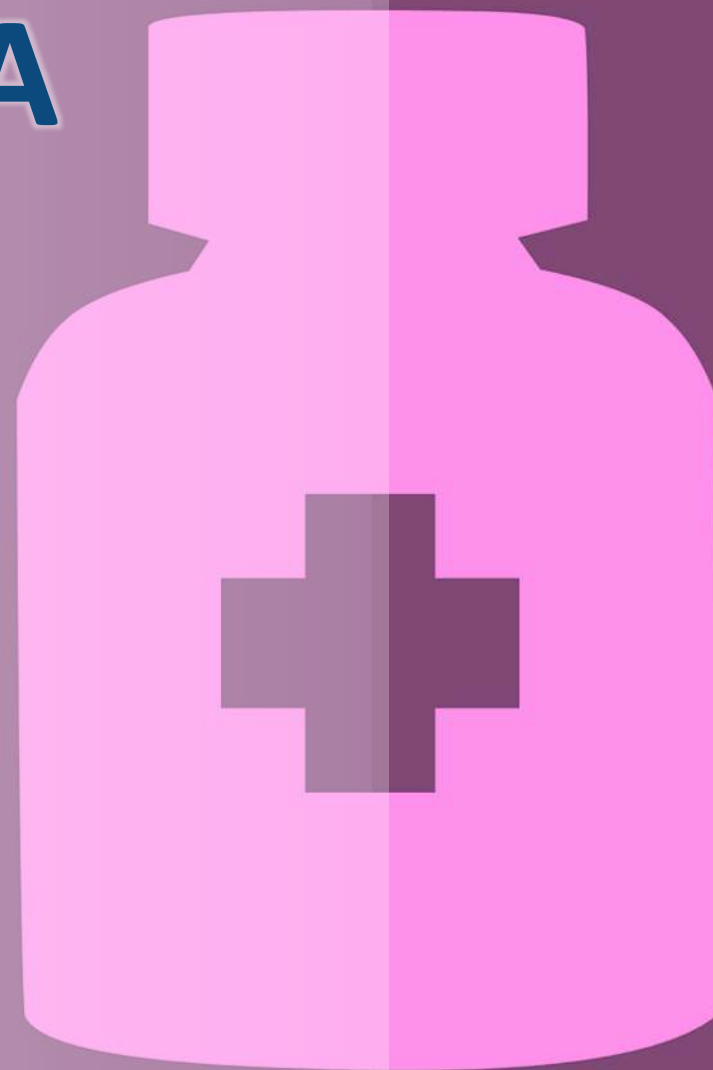

Система якості ВООЗ щодо надання медичної допомоги

Принципи для програм боротьби з ВІЛ

- Встановити шляхи прив'язки і перенаправлення
  - комплексна система надання медичної допомоги
  - перехід від послуг з лікування, супроводу та профілактики ВІЛ для дітей до відповідних послуг для дорослих
- Забезпечити можливості навчання для працівників системи охорони здоров'я щодо лікування і супроводу ВІЛ у підлітків
- Залучати надавачів медичних послуг, підлітків та інші ключові зацікавлені сторони
  - визначення прийнятних і доцільних послуг і заходів
- Впроваджувати підходи дружніх до підлітків медичних послуг на всіх рівнях послуг з лікування, супроводу та профілактики ВІЛ, якими користуються підлітки
- Потреби і вразливість підлітків з ключових груп населення

АНТИРЕТРОВІРУСНА ТЕРАПІЯ

ЛІКУВАТИ ВСІХ ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ

- ART потрібно починати у всіх підлітків, які живуть з ВІЛ
  - Незалежно від клінічної стадії захворювання за класифікацією ВООЗ або кількістю клітин CD4
- Початок ART має бути пріоритетом
  - Підлітки з важкою або пізньою клінічною стадією ВІЛ або кількістю клітин CD4 ≤ 350 (якщо відомо)
- Відповідність критеріям для початку ART у дорослих
  - Спрощує програму і розширює охоплення підлітків ART

Об'єднані керівні принципи з питань використання антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції, рекомендації для підходу в рамках громадського здоров'я– 2-ге видання ВООЗ 2016

Оновлені рекомендації щодо антиретровірусних схем першого і другого ряду та постконтактної профілактики, а також рекомендації щодо ранньої діагностики ВІЛ у немовлят, Додаток до Об'єднаних керівних принципів з питань використання антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції 2016 року, Грудень 2018

З ЧОГО ПОЧИНАТИ АРТ

У ДОРОСЛИХ ТА
ПІДЛІТКІВ
ВКЛЮЧАЮЧИ
ВАГІТНИХ ЖІНОК І
ЖІНОК, ЯКІ ГОДУЮТЬ
ГРУДДЮ

Групи населення		Рекомендована схема АРТ першого ряду	Альтернативні схеми АРТ першого ряду	Особливі ситуації
Дорослі чоловіки і хлопці-підлітки		TDF + 3TC + (або FTC) + DTG	TDF + 3TC (або FTC) + EFV 600 мг	AZT + 3TC + EFV 600 мг
Дорослі жінки і дівчата- підлітки	Вагітні або годують груддю		TDF + 3TC (або FTC) + EFV 400 мг	TDF + 3TC (або FTC) + PI/r ^b
	Без репродуктивного потенціалу			
	З репродуктивним потенціалом	Їм пропонувалась, і вони використовують ефективну контрацепцію	DTG	TDF + 3TC (або FTC) + EFV 400 мг
Їм пропонувалась, але вони не використовують ефективну контрацепцію або не мають доступу до контрацепції або хочуть завагітніти ^s	Свідомо обирають застосування DTG	TDF + 3TC (або FTC) + EFV 600 мг		
		Свідомо обирають застосування EFV	TDF + 3TC (або FTC) + ATV/r ^b	TDF + 3TC (або FTC) + RAL

Застереження до
застосування
долутегравіру
протягом
преконцепційного
періоду серед
жінок і дівчат-
підлітків з
репродуктивним
потенціалом

- Застосування долутегравіру під час зачаття може бути пов'язане з розвитком дефектів нервової трубки у немовлят
- DTG безпечний, якщо його розпочинати пізніше під час вагітності
  - Після періоду ризику розвитку дефектів нервової трубки плоду
  - ТА після третього триместру
- Дівчата-підлітки з репродуктивним потенціалом, які на період терапії не хочуть завагітніти, можуть отримувати долутегравір разом з постійною і надійною контрацепцією

Джерело: Оновлені рекомендації щодо антиретровірусних схем першого і другого ряду та постконтактної профілактики, а також рекомендації щодо ранньої діагностики ВІЛ у немовлят: тимчасові настанови Додаток до Об'єднаних керівних принципів з питань використання антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції 2016 року, Грудень 2018

Застереження до
застосування
долутегравіру
протягом
преконцепційного
періоду серед
жінок та дівчат-
підлітків з
репродуктивним
потенціалом

- Схема на основі ефавіренцу – це безпечна і ефективна схема АРТ першого ряду
- Може використовуватися серед жінок з репродуктивним потенціалом
  - Період потенційного ризику виникнення дефектів нервової трубки плоду
  - Після зачаття і до кінця першого триместру
- Орієнтований на жінок підхід до надання медичної допомоги
  - Націлений на врахування інтересів жінок, їх сімей і громад, в яких вони перебувають
  - Здійснюється з повагою до права жінки робити власний вибір
  - Послуги мають включати інформацію і можливі варіанти, щоб дати можливість жінками робити свідомий вибір

Джерело: Оновлені рекомендації щодо антиретровірусних схем першого і другого ряду та постконтактної профілактики, а також рекомендації щодо ранньої діагностики ВІЛ у немовлят: тимчасові настанови Додаток до Об'єднаних керівних принципів з питань використання антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції 2016 року, Грудень 2018

ПІДСУМОК ВАРІАНТІВ ПОСЛІДОВНОСТІ ДЛЯ СХЕМ АРТ ПЕРШОГО, ДРУГОГО І ТРЕТЬОГО РЯДУ ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ І ПІДЛІТКІВ

Схеми АРТ першого ряду	Схеми АРТ другого ряду	Схеми АРТ третього ряду
Два НІЗТ + DTG ¹	Два НІЗТ + (ATV/r or LPV/r)	Дарунавір/ритонавір (DRV/r) ³ + DTG ⁴ + 1–2 НІЗТ (за можливості розгляньте варіант оптимізації з використанням генотипування)
Два НІЗТ + EFV ²	Два НІЗТ + DTGI ¹	

- 1) Жінки і дівчат-підлітки з репродуктивним потенціалом, які приймають постійну і надійну контрацепцію, і які повністю поінформовані про переваги і ризики використання DTG, можуть його застосовувати.
- 2) Якщо у країні рівень лікарської стійкості до EFV або NVP $\geq 10\%$, вибір альтернативних варіантів на заміну EFV ефавіренцу має здійснюватися на основі доступності препарату і його токсичності. DTG (за умови постійної і надійної контрацепції у жінок і дівчат-підлітків з репродуктивним потенціалом) або ATV/r розглядаються як альтернативні варіанти препаратів.
- 3) Для людей, у яких уже був досвід прийому схеми з ІП, рекомендована доза DRV/r (дарунавіру, підсиленого ритонавіром) має бути 600 мг/100 мг двічі на день.
- 4) Якщо застосовується схема АРТ третього ряду на основі DTG після застосування інгібіторів інтегрази у схемах лікування першого і другого ряду, потрібно приймати DTG двічі на день.

**ПОЧАТОК
ЛІКУВАННЯ В
ДЕНЬ
ВСТАНОВЛЕННЯ
ДІАГНОЗУ ВІЛ**

ВООЗ рекомендує:

- Швидкий початок АРТ
- Пропонується всім людям, які живуть з ВІЛ
- Включаючи підлітків

- Швидкий початок означає початок лікування впродовж семи днів після встановлення діагнозу ВІЛ

- Початок АРТ має пропонуватися в день встановлення діагнозу
  - людям, які готові розпочати терапію

Джерела: Керівні принципи з питань догляду за хворими на пізній стадії ВІЛ та швидкого початку антиретровірусної терапії, Липень 2017. Женева: Всесвітня організація охорони здоров'я; 2017.
Кьоніг С.П. та ін. Тестування на ВІЛ та початок антиретровірусної терапії в один день проти стандартного догляду за людьми, які живуть з ВІЛ: випадково-вибіркове відкрите дослідження. PLoS Med. 2017;14(7):e1002357.
Ефект від рекомендацій початку АРТ в день тестування проти направлення пацієнтів в звичайні клініки протягом домашнього тестування на ВІЛ з питань прив'язки до лікування та вірусологічної супресії серед дорослих з ВІЛ у Лесото: Випадково-вибіркове клінічне дослідження The CASCADE, JAMA 2018;319:1103-1112

УТРИМАННЯ В СИСТЕМІ НАДАННЯ ДОПОМОГИ

Утримання пацієнтів в програмі АРТ

- Серйозна проблема за будь-яких умов та серед будь-яких груп населення

У програмах АРТ має надаватися підтримка на рівні громад

- Людям, які живуть з ВІЛ, для покращення утримання у системі надання допомоги

ВООЗ рекомендує наступні заходи на рівні громади

- Показати переваги збільшення відсотка людей, які утримуються у системі надання допомоги

-
1. Дружні до підлітків медичні послуги
  2. Клуби з дотримання схем лікування
  3. Комплекс заходів на рівні громади, який включає захист інтересів пацієнта та підтримку за принципом «рівний-рівному»

ПЕРЕХІД

Від орієнтованих на
дітей педіатричних
послуг

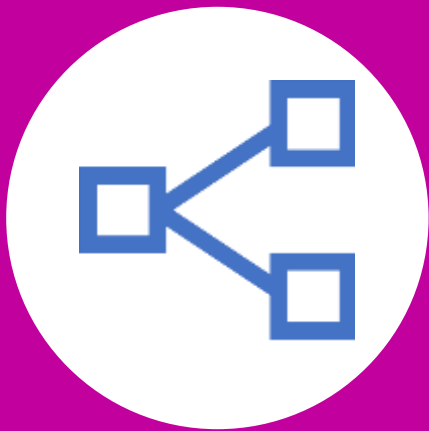
До спеціалізованих
послуг для підлітків
(за наявності)

До орієнтованих на
дорослих послуг

- Більшість ВІЛ-інфікованих дітей доживають до дорослого віку
- Перехід є цілеспрямованим і спланованим кроком
- Мета переходу полягає в тому, щоб підлітки набули здатності та впевненості та могли бути самостійними
- Бути відповідальними за власне лікування, супровід і профілактику ВІЛ до того часу, як вони будуть охоплені послугами для дорослих

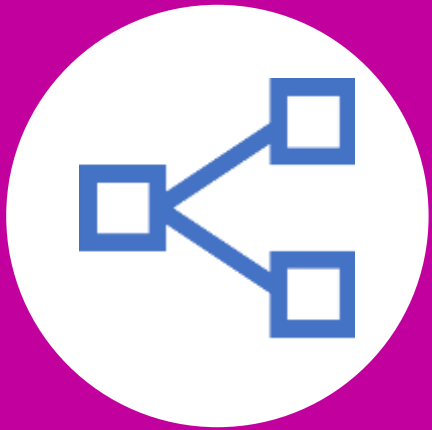
Процес переходу може здійснюватися у межах комплексних сімейних послуг та передбачати власне перехід від одного надавача медичних послуг до іншого. Крім того, пацієнт може і надалі користуватися послугами того самого надавача медичних послуг, який застосовує нові підходи, що враховують зростаючі можливості та потреби підлітків

ЯКІСНИЙ ПРОЦЕС ПЕРЕХОДУ

- Допомагає підліткам
  - Набувати знань і важливих життєвих умінь
  - Знизити рівень ризикованої поведінки
- З урахуванням медичних, психосоціальних і соціальних потреб підлітків
- Перехід має бути поступовим процесом
  - Підготовка і підтримка підлітків
  - Перехід від залежності від опікуна до самоорганізації і самостійності
- Процес переходу має починатись рано
  - Належна комунікація між опікунами, надавачами медичних послуг і підлітками
  - Залучення підлітків до прийняття всіх рішень

ПРОБЛЕМИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПЕРЕХОДОМ

- Підлітки можуть відчувати тривогу з приводу того, що вони
  - Залишають «безпечну» систему педіатричних послуг
  - Позбавляються комфорту від залежності від опікуна
  - Переходять до незнайомих медичних закладів або надавачів медичних послуг з лікування, супроводу та профілактики ВІЛ
- Батьки можуть виявитися неготовими «відпустити» підлітків
  - Невпевнені у самостійності їх дитини
  - Здатності поставитися з відповідальністю до захворювання
  - Бояться розкриття ВІЛ-статусу дитини

ПІДЛІТКИ З КЛЮЧОВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

- Підлітки і молоді люди з ключових груп населення
  - Значний ризик інфікування ВІЛ
  - Більш вразливі, ніж люди старшого віку до ІПСШ, ВІЛ ті інших проблем, пов'язаних із сексуальним та репродуктивним здоров'ям
- Політичні і законодавчі перешкоди, пов'язані з віком сексуальної згоди
  - Обмежують доступ до послуг з лікування, супроводу та профілактики ВІЛ, зниження шкоди, та інших послуг, що надаються ключовим групам населення
- Підлітки з ключових груп населення стикаються
  - Зі стигмою, дискримінацією і насильством
  - Більше, ніж старші представники ключових груп населення
  - Нерівністю у статевих стосунках, які обмежують їх можливість користуватися презервативами

ПІДЛІТКИ З КЛЮЧОВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

- Інтерактивні та колективні підходи для розвитку необхідних навичок
  - для підлітків з ключових груп населення
- Включаючи консультування онлайн, мобільні медичні послуги, підхід за принципом «рівний-рівному» та просвітницьку роботу
- Прийнятні для підлітків
- Підходи на рівні громади
  - Покращують дотримання схеми лікування і утримання в системі надання допомоги підліткам, які живуть з ВІЛ
- Групи підтримки за принципом «рівний-рівному» та безпечні місця
  - Покращують самооцінку і долають самотигму

ПРОФІЛАКТИКА ВПЛ І РАКУ ШИЙКИ МАТКИ

- ВООЗ рекомендує проходити вакцинацію від ВПЛ для дівчат у віці 9–13 років
  - Включаючи дівчат, які живуть з ВІЛ
  - Які мають отримувати три дози згідно з графіком
- Жінки і дівчата, які живуть з ВІЛ
  - Вищий ризик виникнення раку шийки матки
- Проходять скринінг одразу після встановлення діагнозу ВІЛ, незалежно від віку

ПИТАННЯ ДЛЯ РОЗДУМІВ

Давайте пригадаємо зміст цього модуля:

- Які є Міжнародні стандарти ВООЗ щодо надання якісних послуг охорони здоров'я для підлітків?
- Чи є відмінності між рекомендаціями ВООЗ щодо антиретровірусної терапії для дорослих і підлітків?

ПИТАННЯ ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Що мається на увазі під поняттям «дружні до підлітків медичні послуги»?
- Що таке перехід і чому він важливий?
- Які особливі потреби мають підлітки з ключових груп населення?
- Чи повинні дівчата, які живуть з ВІЛ проходити вакцинацію від ВПЛ?

